

ארכאה עשר תרמילים אתוק בחינות הבכרות לתראול בכיתה*

מערכת הצורות בגזרות: שלמים, מרובעים, נפ"יו, נל"י/ה ונל"א

1.

א. שמות במשקלי שמות פעולה יכולים לעיתים לציין לא רק פעולה, אלא לציין גם שמות עצם מוחשיים. לפניכם שני זוגות משפטים, ובכל זוג מודגש פעמיים אותו שם: פעם השם מציין פעולה, ופעם הוא מציין שם עצם מוחשי. בכל זוג משפטים **הקיפו** רק את השם המציין פעולה.

זוג I: – סיימת את הַאָרְיָה של המזוודה בערב שלפני הטיול.

– לאחר פתיחת המוצר השליכו את הַאָרְיָה לפח הכתום.

זוג II: – סבי קיבל בדואר הַזְמָנָה ליריד התעסוקה.

– חבריי הציעו לי לבוא איתם לטיול, אך לא הרגשתי שההַזְמָנָה שלהם הייתה אמיתית.

ב. במקרים רבים שם הפעולה אינו מתאים בבניין לפועל שאת פעולתו הוא מציין. לפניכם ארבעה שמות פעולה. **הקיפו** את שם הפעולה שאינו מאותו הבניין של הפועל שאת פעולתו הוא מציין.

החֶלְטָה, השְׁעָרָה, גְרוּשׁ, הוֹבְלָה

2. לפניכם צירופים ובהם מודגשים שמות עצם במשמעות בעלי תפקיד או בעלי מקצוע. חִלְלִים משוחררים, מוֹרִים צעירים, מְהַנְדְּסִים בתחילת דרכם, רוֹפְאִים ותיקים, מְמַחִים בתחום המתמטיקה, קַרְגֵּי בטרואיזיה, מְנַהֲלִים של מפעלים.

(1) העתיקו רק את השמות הנוטים במשקלי הבינוני.

(2) ציינו את המשקלים של שמות העצם האחרים.

3. לפניכם שני שמות פועל.

לְכָרוֹת, לְכָרוֹת

במה דומים ובמה שונים שני שמות הפועל? בתשובתכם התייחסו לשורש לבניין ולמשמעות של כל אחד משמות הפועל בנפרד.

* חלק משאלות הבגרות שונו כדי להתאימן למיקוד החומר של המבחן המשווה.

II	I	
הַלְוִיָּה	הַלְוָאָה	א. לפניכם שתי קבוצות של שמות פעולה מבניין הפעיל.
הַשְּׁקִיָּה	הַשְּׁקָאָה	
הַשְּׁרִיָּה	הַשְּׁרָאָה	(1) מהי הגזרה המשותפת לכל שמות הפעולה?

(2) איזו מן הקבוצות אינה בנויה על פי מאפייני הגזרה שציינתם? _____

(3) ציינו על פי איזו גזרה היא בנוי. _____

(4) הביאו דוגמה משלכם לשם פעולה מבניין הפעיל, השייך לגזרה שציינתם בתת-סעיף (3).

(5) המילים בקבוצות מסודרות בצמדים.

באיזה צמד שתי המילים נושאות את אותה המשמעות? _____
 בחרו באחד מן הצמדים האחרים, ושבצו כל שם מן הצמד שבחרתם במשפט שיבטא את המשמעות שלו.

ב. לפניכם קבוצת מלים: מְלוּי, בְּטוּי, חֲטוּי

הסבירו במה דומה קבוצה זו לקבוצה שכתבתם עליה בתת-סעיף א (2), ובמה היא שונה ממנה.

ג. לפניכם רשימת מילים. מְחַאָּה, מְחַמָּאָה, הַחְיָאָה.

הקיפו את המילה או המילים מן הגזרה של המילה קְרָיָן.

5. לפניכם צירופים ומשפטים ובהם מודגשים שמות פעולה.

בְּקֶרֶת איכות בְּנִיַת תוכניות עֲצָה מועילה תִּפְעוּל של אתר הבית

חברים באו לבקר בלי הִתְרָאָה הוֹלְכָה חשמלית היא נושא הנלמד בשיעורי הפיסיקה

(1) בטבלה שלפניכם מיינו את שמות הפעולה לפי בניינים, וציינו את הבניין בראש כל עמודה.

(2) כתבו את שם הפועל של שם הפעולה הִתְרָאָה. _____

א. לפניכם משפטים ובהם צורות פועל מודגשות הנוטות בחמישה בניינים.

- פעמים רבות הצעירים מִיטִיבִים לדעת מן המבוגרים כיצד להתנהג בחברה.
- כדאי לְדַעַת ולזכור שנפוליאון הצעיר היה חד לאין שיעור מנפוליאון המבוגר.
- בעבר נהגו לְמַנּוֹת אנשים לתפקיד לפי הוותק.
- האוכלוסייה הולכת וּמְזַדְקֶנֶת.
- צעירים רבים אינם מוֹדְעִים לחשיבות ההקשבה למבוגרים.

(1) מבין שבעת הבניינים בעברית, אילו שני בניינים אינם מיוצגים בצורות הפועל המודגשות שלעיל?

_____ , _____

(2) כתבו פועל הגזור מן השורש של המילה מוֹדְעִים ונוטה באחד הבניינים שציינתם בתת-סעיף א (1).

ב. לפניכם רשימה של מילים מודגשות.

נְרַאִית, זְקַנִי השבט, יְתָרוֹן, מִישוֹרֵי העמק, נְסוּי,
מדע בְּדִיוֹנִי, תְּמִימוֹת, יְשָׁקוּ את הגינה

(1) ברשימת המילים המודגשות הקיפו רק את אותיות יו"ד השורשיות.

(2) לפניכם רשימת מילים.

הקיפו את המילים הנוטות באותו המשקל של המילה מישור.
מְשֻׁעוֹל, תִּינּוֹק, מְתוֹן, מְסֻתוֹר, כְּנֹר, מְזֻמּוֹר

א. לפניכם קטע ובו מילים מודגשות.

את הילדים עדיין מלמדים שלגיל ולניסיון יש חשיבות. לילדים גדולים יש יותר זְכִיּוֹת מלילדים קטנים. למשל, הם רְשָׁאִים להישאר יְשׁוּבִים מול הטלוויזיה עד שעה מאוחרת. מה אומרים לקטנים? כאשר תגדלו תִּהְיֶנוּ אף אתם מן הזכויות האלה.

(1) איזו מן המילים המודגשות יוצאת דופן מבחינת הגזרה? _____

מהי גזרתה? _____ מה הגזרה המשותפת למילים האחרות? _____

(2) לפניכם רשימת מילים. הקיפו את המילים שנגזרו מאותה הגזרה של המילה רְשָׁאִי.

קִנְאִי, פְּנְאִי, מְצֻאִי, תְּנְאִי, מְלֻאִי, בְּלֻאִי

ב. לפניכם שני משפטים, ובכל משפט מילה מודגשת.

ציינו מהו **תפקידה של האות נו"ן** בכל אחת מן המילים המודגשות.

I. שמעתי את אימי אומרת: "באספת ההורים נְשָׂמַע על התנהגותם של ילדינו". _____

II. התלמיד נְשָׂמַע להנחיות המורה וקיבל ציון גבוה במבחן. _____

ג. לפניכם משפט, ובו מילה מודגשת.

– בזכות אליס מילר נקבע תְּקַדִּים לשוויון מגדרי בצה"ל.

(1) חלק הדיבור של המילה תְּקַדִּים במשפט זה הוא שם עצם.

ציינו את השורש ואת המשקל של שם זה. _____ , _____

(2) בהקשר אחר המילה תְּקַדִּים יכולה לשמש בתפקיד פועל.

ציינו את השורש, הבניין והזמן של פועל זה.

_____ , _____ , _____

8.

א. בקטע שלפניכם יש שישה שמות פעולה.

הקיפו את כל ששת שמות הפעולה שבקטע, וציינו מעל כל אחד מהם את הבניין שלו.

כשתלמיד אינו עושה את מה שהתבקש לעשות, עלינו לשאול את עצמנו אם הבקשה שלנו ממנו סבירה או שאנחנו עוסקים בענייני שליטה ומשמעת בלתי נגמרים. מחשבה כזאת תגרום להזדהות שלנו עם קשיי התלמיד. לעומת זאת הציפייה שהעונשים התובעים ציות עיוור יהיו יעילים היא רק אשליה.

ב. לפניכם הנחיות לטיול מוצלח:

לְשִׁתּוֹת הַרְבֵּה מִיָּם. / לְהִשְׁתַּטּוֹת קֶצֶת. / לְהִתְוֹת דֶּרֶךְ. / לֹא לְתַעוֹת בְּדֶרֶךְ.

(1) כתבו את הגזרה המשותפת לכל הפעלים. _____

(2) כתבו את הבניין של כל אחד מן הפעלים.

לְשִׁתּוֹת _____ לְהִשְׁתַּטּוֹת _____

לְהִתְוֹת _____ לְתַעוֹת _____

(3) • מבין ארבעת הפעלים המודגשים העתיקו את הפועל שאין בו תי"ו שורשית. _____

• כתבו שם עצם (אך לא שם פעולה) הנגזר מן השורש של הפועל שהעתקתם. _____

א. לפניכם שלושה משפטים.

- הסקירה מְתַמְצָת את הדרכים להגדיר אושר.
- אם לא תְצַיְתִי להוראות המנהלים, תוזמני לשימוע.
- היא מְצַתָּה את תפקידה.

(1) כְּתבו את ה**בניין** המשותף לפעלים המודגשים. _____

(2) השלימו את הטבלה שלפניכם: כתבו את ה**שורש** ואת שם הפועל של כל אחד מן הפעלים.

מְצַתָּה	תְצַיְתִי	מְתַמְצָת	
			השורש
			שם הפועל

ב. לפניכם שני משפטים, ובכל אחד מהם מודגש פועל.

- אם תְעַלּו⁽¹⁾ לראש ההר, תוכלו ליהנות מן הנוף.
- אם תְעַלּו⁽²⁾ את שכר העובדים, הם יהיו מאושרים.

(1) ה**קיפו** את כל הפרטים הדקדוקיים המשותפים לשתי צורות הפועל תְעַלּו⁽¹⁾ ותְעַלּו⁽²⁾.

זמן, שורש, בניין, גוף

(2) כתבו את שם הפעולה של כל אחד מן הפעלים.

תְעַלּו⁽¹⁾ _____ תְעַלּו⁽²⁾ _____

א. לפניכם קטע, ובו מילים מודגשות.

הייתי מְשַׁכְנֵעַ שבלילות הילדים זוממים לאמלל את חיי. אחרי זמן מה הצלחתי לְהוֹדוֹת שאיני מאשים אותם. הבעיה לא הייתה בתלמידים אלא בתוכנית הלימודים שלי, ולכן ברור כי אֶצְטָרֵךְ ליצור סביבת לימוד נעימה המתחשבת בתלמיד. ה**פְּנִמְתִּי** שאיומים עֲשׂוּיִים להביא לשינוי קצור טווח בהתנהגות התלמידים, אבל לעולם לא יעזרו לתלמידים לפתח מחויבות לערכים.

(1) נתחו בטבלה שלפניכם את המילים המודגשות: ציינו את ה**שורש** ואת ה**בניין** של כל מילה.

המילה	השורש	הבניין
מְשַׁכְנֵעַ		
לְהוֹדוֹת		
אֶצְטָרֵךְ		
הפְּנִמְתִּי		
עֲשׂוּיִים		

(2) המילה לְהוֹדוֹת שייכת לשתי גזרות.

מבין שמות הפעולה שלפניכם, **הקיפו** שלושה שמות שאינם מאותן הגזרות של להודות.

הַשְׁנָאָה, הוֹצָאָה, הוֹרָאָה, הוֹנָאָה, הַשְׁוֹאָה

ב. לפניכם משפט ובו מודגשת המילה רְשׁוּת.

– אנחנו דורשים מן התלמידים לציית להוראות ולדבר רק כשניתנת רְשׁוּת.

הקיפו את ארבע המילים הגזרות מאותו השורש של המילה רְשׁוּת.

הַרְשָׁאָה, רְשָׁאִי, מוֹרְשֵׁת, רְשׁוּי, שְׁרוּי, הַשְׁרָיָה, מְרִשִׁית

ג. לפניכם שלושה שמות במשקל קִטְלוֹן: בִּישׁוֹן, חִישׁוֹן, פְּרִישׁוֹן

ציינו את משמעות המשקל של כל אחד מן השמות.

בִּישׁוֹן _____ חִישׁוֹן _____ פְּרִישׁוֹן _____

11.

א. לפניכם רשימת מילים בצורת נקבה.

רְכָזָת, מְדַרְיָה, אֱלוֹפָה, סְפָרִית, שְׂדֵרְנִית, עוֹרְכָת

(1) ציינו מעל כל אחת מן המילים שברשימה את המשקל של צורת הזכר.

(2) על פי רשימת המילים, ציינו שלושה צורני נקבה שונים (שלוש סיומות שונות לנקבה בעברית).

_____ , _____ , _____

(3) העתיקו מן הרשימה שתי מילים בצורת הבינוני. _____

ב. לפניכם שני משפטים, ובכל אחד מהם מודגש פועל.

ציינו ליד כל משפט את תפקיד האות נו"ן בפועל המודגש.

(1) לשון המקרא המאוחרת נְטַרְלָה את ההבדלים בין המינים בצורות הרבים. _____

(2) הדלת נְטַרְקָה בחוזקה. _____

ג. לפניכם שני משפטים, ובכל אחד מהם מודגשות שתי מילים.

בכל משפט **הקיפו** את המילה המתאימה למשמעות המשפט.

(1) הרעיון של כתיבה מגדרית אינו נְרָאָה / נְרָאָה מופרך כיום.

(2) ארגוני הנשים מְחוּוּ / מְחֵאוּ על ההחלטה החדשה.

א. בטבלה שלפניכם שני משפטים, ובהם פעלים מודגשים. השלימו את הטבלה.

שם הפעולה	שם הפועל	הבניין	השורש	הפעלים
				שפות מתפתחות לפי חוקיות שִׁרְטוּ הדוברים שלהן.
				יש קבוצות שלא יִרְטוּ לפנות לקהל של גברים ונשים בלשון זכר.

ב. לפניכם משפט, ובו שתי מילים מודגשות.

אי אפשר לְקַפּוֹת פְּתָרוֹן כִּזֶּה עַל הַצִּיבּוֹר.

(1) כתבו את שם הפעולה של שם הפועל לְקַפּוֹת. _____

(2) במשפט שלפניכם **הקיפו** את המילה הנוטה באותו המשקל של המילה פְּתָרוֹן.

הניסיון ליצור שוויון מגדרי בשפה עלול להסתיים בכישלון.

ג. לפניכם ארבעה משפטים, ובכל אחד מהם צמד מילים דומות.

(1) בכל אחד מן המשפטים **הקיפו** את הצורה הנכונה המתאימה להקשר.

1. לפני שאתם אומרים משהו, **עֲצְרוּ** / **עֲצְרוּ** וחשבו!

2. לשתיקה יש עוצמה. היא יכולה לְעַלּוֹת / לְהַעֲלוֹת את האדם למדרגה רוחנית גבוהה.

3. אם יגידו לי דברים פוגעים, אני **עֲעֲדִיף** / **אֲעֲדִיף** לשתוק ולא להגיב.

4. לפעמים אנחנו נֹכְחִים / נֹכְחִים לדעת ששגינו.

(2) את שם הפועל שלא הקפתם במשפט 2 שבצו במשפט מתאים.

13. לפניכם קטע ובו צורות בינוני.

שתיקה יוצרת מקום פנוי לתכנים הלא מילוליים שהזולת מביע. כאשר ה"מקשיב"

עסוק בדברים שבכוונתו להגיד, הוא אינו מרוכז במסרים הלא מילוליים של הזולת.

א. (1) **הקיפו** את כל צורות הבינוני שבקטע.

(2) מעל כל מילה שהקפתם, כתבו את חלק הדיבור שלה.

(3) בחרו באחת מן המילים שהקפתם, ושבצו אותה במשפט שבו היא תשמש חלק דיבור אחר.

ב. "שתיקה יוצרת מקום פָּנוּי".

לפניכם צמדי מילים.

בכל אחד מן הצמדים **הקיפו** את המילה שנוצרה מאותה גזרה של המילה פָּנוּי.

- שְׁגִיאַה – פְּלִיאַה
- קָרִין – נִסְיָן
- מְצוּי – מְצוּי
- הַשְּׂרָאָה – הַכְּלָאָה

14.

א. לפועל מְרַשֵּׁים שתי משמעויות: פועל ביחיד שמשמעותו "מעורר התפעלות", ופועל ברבים

שמשמעותו "נותנים רשות".

כתבו את השורש של הפועל מְרַשֵּׁים בכל אחת משתי המשמעויות שלו.

השורש של הפועל ביחיד: _____ השורש של הפועל ברבים: _____

ב. לפניכם רשימת פעלים.

נוֹבֵעַ, נוֹדָה, נוֹעַץ, נוֹרִישׁ, נוֹרָה, נוֹעֵץ

(1) מיינו את הפעלים בטבלה שלפניכם על פי הבניין.

הפעיל	נפעל	פעל (קל)

(2) כתבו את **שם הפעולה** של הפועל נוֹבֵעַ. _____

(3) כתבו את **שם הפעולה** של הפועל נוֹדָה. _____

(4) כתבו את **שם הפועל** של הפועל נוֹעֵץ. _____

(5) כתבו **שם פעולה** מאותו השורש של הפועל נוֹעֵץ, אך בבניין קל. _____

(6) כתבו **שם** במשקל **מִקְטָלַת** מאותו השורש של הפועל נוֹרִישׁ. _____

(7) כתבו **פועל** מאותו השורש של נוֹרָה, בבניין קל, זמן עתיד, גוף נוכח ונקדו את ההברה האחרונה בפועל שכתבתם. _____

(8) כתבו **שם** מאותו השורש של הפועל נוֹעֵץ, בבניין נפעל, זמן עתיד, גוף נסתר. _____

 צבורה נצימה!